

การศึกษาแนวทางการสร้างลวดลายผ้าตีนจกชาวไทยพวน แบบประยุกต์ด้วยเทคนิคการทอตอปปี้ ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

เรือนขวัญ หุ่นเรใจ

หลักสูตรเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าตีนจกชาวไทยพวนแบบประยุกต์ การดำเนินการวิจัยเริ่มจากการสัมภาษณ์และการศึกษาลายผ้าตีนจกชาวไทยพวน ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่ามีความต้องการพัฒนาลายผ้าให้มีความโดดเด่นและมีสีสันที่แตกต่างจากเดิม เนื่องจากปัจจุบันขาดการพัฒนาลวดลายผ้าตีนจกให้เหมาะสมกับการนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ และลวดลายเดิมของผ้าตีนจกมีความประณีตด้วยกรรมวิธีการจกต่อเนื่องกันทั้งผืน เมื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จึงแปรรูปได้ในรูปแบบที่จำกัด เนื่องจากเมื่อนำผ้าตีนจกมาตัดเป็นชิ้นส่วนต่างๆ จะเป็นการลดมูลค่าและคุณค่าของผ้าตีนจก ผู้วิจัยจึงออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าตีนจก โดยมีแนวคิดให้ลวดลายมีความทันสมัยและยังคงมีกลิ่นอายของความเป็นผ้าตีนจกของชาวไทยพวน แบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ได้แก่ 1. Rudimentary Refinement 2. Gently Irreverent 3. Experimental Romanticism โดยใช้เทคนิคการทอตอปปี้ในการออกแบบลายผ้าตั้งแต่ 8 – 16 ตะกอ จากการสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการออกแบบและการพัฒนาลวดลายตามหลักการออกแบบ พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความความคิดเห็นด้านการผสมผสานแบบลายผ้าที่สัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์ ในรูปแบบแนวคิดที่ 2 มากที่สุด ค่าความเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการและวิธีการทอผ้าของชาวไทยพวน ที่สามารถพัฒนาทักษะการทอเพื่อให้ได้ลวดลายที่มีความแปลกใหม่ และสอดคล้องกับการนำผ้าทอไปใช้ในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ ได้โดยไม่เป็นการลดคุณค่าและมูลค่าของผ้าตีนจก

คำสำคัญ: ลวดลายแบบประยุกต์, การทอตอปปี้

A Study for Developing Modern Patterns of Tin Chok Thai - Phuan Fabric with Dobby Weave at Hat Siao Sub-District, Si Satchanalai District, Sukhothai Province

Rueankhwan Roonreangjai

Product Design Technology, Faculty of Industrial Technology, Uttaradit Rajabhat University.

Abstract

This research is aimed to design and develop modern patterns of Tin Chok Thai - Phuan fabric. The research is firstly conducted with people interviews and study of local Tin Chok Thai - Phuan fabric at Hat Siao sub-district, Si Satchanalai district, Sukhothai Province. The interviews and study shows that new outstanding patterns and new vivid colors are needed. The pattern of Tin Chok Thai - Phuan fabric used to apply to other products is still impractical and inappropriate. Normally, Tin Chok Thai - Phuan fabric is weaved in one big sheet which make it harder to be processed, thus, the products produced from Tin Chok Thai - Phuan fabric is limited. Consequently, the finish weaved Tin Chok Thai - Phuan fabric should not be cut but used as whole to keep it value. The researcher has a solution to these problems by creating a new pattern of the fabric which is compatible to be processed and has modern styled but contain the look of Tin Chok Thai - Phuan fabric. Three concepts for the design were applied; 1. Rudimentary Refinement, 2. Gently Irreverent and 3. Experimental Romanticism. The technique of dobby weaving was used to design the fabric pattern which weave using 8 to 16 heddles. The finished designs then evaluated by the expert reflected that the second concept of designed pattern of Tin Chok Thai - Phuan fabric is the most appropriate (highest satisfaction, $\bar{X} = 4.67$) design to be used for further production without reducing the value of Tin Chok Thai - Phuan fabric.

Keywords: applied pattern, Dobby weave

1. บทนำ

การทอผ้าเป็นหัตถกรรมและศิลปะอย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากการทอผ้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของมนุษย์ เพราะถือเป็นการผลิตเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญของมนุษย์นอกจากนี้การทอผ้ายังถือเป็นงานศิลปะประเภทหนึ่ง เนื่องจากการทอผ้าในแต่ละกลุ่มชนล้วนมีรูปแบบลวดลายของผืนผ้าที่แตกต่างกัน ซึ่งรูปแบบและลวดลายบนผืนผ้าจะบ่งบอกเรื่องเล่าหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านระยะเวลาที่ยาวนาน รวมทั้งยังบ่งบอกถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรม ความเชื่อ ความเป็นมาของกลุ่มชนนั้นๆ โดยลวดลายและสัญลักษณ์เหล่านี้ บางลายก็มีชื่อเรียกสืบต่อกันมาหลายชั่วคน บางลวดลายก็มีชื่อเป็นภาษาท้องถิ่น ซึ่งหากเรารู้จักสังเกตและศึกษาเปรียบเทียบแล้วก็จะเข้าใจลวดลายและสัญลักษณ์ในผ้าพื้นเมืองของไทยได้มากขึ้น และมองเห็นคุณค่าได้ลึกซึ้งขึ้น [1]

ในปัจจุบันการทอผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองหลายแห่งยังคงทอลวดลายแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะในชุมชนที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์บางกลุ่มที่กระจายตัวกันอยู่ในภาคต่างๆ ของประเทศไทย การทอผ้าในภาคเหนือตอนล่าง (จังหวัดแพร่ อุตรดิตถ์ สุโขทัย ฯลฯ) ซึ่งมีกลุ่มชนชาวไทยยวนและชาวไทยลาวอพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในช่วงต่างๆ ของประวัติศาสตร์ไทย โดยเฉพาะพวกไทยลาวนั้นมียลหลายเผ่า เช่น พวน โข่ง ผู้ไท ครั่ง ฯลฯ ซึ่งอพยพย้ายถิ่นเข้ามา พวกไทยลาวนี้ยังรักษาวัฒนธรรมและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นไว้ได้ โดยเฉพาะลวดลายที่ตกแต่งบนผืนผ้าซึ่งจะมีลักษณะและสีสันทัดกัน

จากการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ พบว่า จุดอ่อนของหัตถกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มการผลิตจำกัดอยู่ในระดับวิสาหกิจชุมชน ทำให้ผลิตได้ในจำนวนน้อย ผู้ผลิตในส่วนต้นน้ำและปลายน้ำขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และไม่ได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังขาดการกระตุ้นความต้องการของตลาดในประเทศ ส่งผลให้ให้มีตลาดจำกัดเฉพาะกลุ่ม (Niche) ผู้บริโภคยังไม่นิยมหรือตระหนักในคุณค่าของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาไทยมากนัก ขณะที่ชุมชนเองก็มักผลิตสินค้ารูปแบบเดิม ขาดการพัฒนาสินค้าสินค้าไม่หลากหลายและไม่มีความโดดเด่นแตกต่างจากคู่แข่ง ควบคุมมาตรฐานการผลิตยาก เนื่องจากเป็นสินค้าทำ

มือขาดแคลนวัตถุดิบ เช่น ไหม และฝ้าย นอกจากนี้ยังขาดความสนับสนุนของภาครัฐ และขาดหน่วยงานเจ้าภาพในการผลักดันอุตสาหกรรมนี้ให้เติบโต [2]

กลุ่มทอผ้าเทศบาลหาดเสี้ยว ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 มีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 30 คน ซึ่งเป็นการรวมตัวของคนในตำบลหาดเสี้ยว ภายใต้การสนับสนุนจากเทศบาลตำบลหาดเสี้ยว โดยมีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่นนอกเหนือจากการทำงานด้านเกษตรกรรมและเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง ซึ่งมีลวดลายการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น

จากการประชุมร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เทศบาลตำบลหาดเสี้ยว พบว่ากลุ่มทอผ้าและสถานประกอบการมีความต้องการพัฒนาลายผ้าให้มีความโดดเด่นและหลากหลายทางด้านเจดสี เนื่องจากปัจจุบันผ้าตีนจกที่จำหน่ายมีลวดลายไม่ทันสมัย และใช้ระยะเวลาในการทอนาน ลวดลายมีรูปแบบประณีตใช้กรรมวิธีการจกต่อเนื่องทั้งผืน จึงทำให้มีต้นทุนในการทอสูง ซึ่งเมื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ส่งผลให้มีต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูง และเมื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ จึงไม่สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายรูปแบบ ส่งผลให้การพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่จำกัดการจำหน่ายจึงจำหน่ายเฉพาะกลุ่ม จากปัญหาดังกล่าวงานวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อออกแบบและพัฒนาลายผ้าตีนจกแบบประยุกต์ และนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิม โดยใช้แนวโน้มการออกแบบ ปี2017 Textile Trend Report Spring/Summer [3] เพื่อใช้ในกระบวนการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าตีนจกแบบประยุกต์ โดยเน้นกระบวนการทอและลดต้นทุนการในการทอผ้าตีนจก ทั้งเป็นการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจภายในชุมชน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยังยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าตีนจกชาวไทยพวนแบบประยุกต์

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

3.1 การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงลวดลายผ้าตีนจกชาวไทยพวนให้มีรูปแบบลายที่มีความทันสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ

3.2 ลวดลายผ้าตีนจกชาวไทยพวน หมายถึง ลวดลายผ้าตีนจก ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

3.3 แบบประยุกต์ หมายถึง กระบวนการคิดและออกแบบลวดลายผ้าตีนจกชาวไทยพวน โดยการนำลวดลายและสีมาสร้างสรรค์ให้เกิดลวดลายใหม่ โดยการนำแนวโน้มการออกแบบปี 2017 มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ

3.4 Dobby weaving หมายถึง การทอให้เกิดลวดลายเล็กๆ โดยใช้วิธีการทอลายพื้นฐานผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ หรือเป็นการผสมผสานระหว่างการทอลายพื้นฐานสองชนิดขึ้นไป การทอแบบนี้ใช้ตะกอตั้งแต่ 3 ตะกอ ขึ้นไปจนถึง 32 ตะกอ

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มทอผ้าเทศบาลตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และสถานประกอบการร้านค้าตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การออกแบบและพัฒนาลายผ้าตีนจกแบบประยุกต์ โดยใช้แนวโน้มการออกแบบปี 2017 Textile Trend Report Spring/Summer [3] โดยเน้นกระบวนการทอและลดต้นทุนการในการทอผ้าตีนจก

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 แบบสัมภาษณ์ [4] ใช้ในการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มทอผ้าเทศบาลตำบลหาดเสี้ยว จำนวน 30 คน เกี่ยวกับลวดลาย กระบวนการ ขั้นตอนและวิธีในการทอผ้าตีนจก

4.2.2 แบบสอบถาม ใช้ในการสอบถามสถานประกอบการร้านค้าตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 3 แห่ง เกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าแบบประยุกต์

4.2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายผ้าทอ เกี่ยวกับหลักการออกแบบลวดลายผ้าทอชาวไทยพวนแบบประยุกต์ จำนวน 3 ท่าน

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 รวบรวมข้อมูลการทอผ้าจากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

4.3.2 การสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มทอผ้าเทศบาลตำบลหาดเสี้ยว เกี่ยวกับลวดลาย กระบวนการ ขั้นตอนและวิธีในการทอผ้าตีนจก

4.3.3 สอบถามสถานประกอบการร้านค้า ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าแบบประยุกต์

4.3.4 สอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายผ้าทอ เกี่ยวกับหลักการออกแบบลวดลายผ้าทอชาวไทยพวนแบบประยุกต์

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการทอผ้าจากเอกสาร ตำรา การสัมภาษณ์และการศึกษาการทำงาน เป็นการวิเคราะห์เพื่อสรุปเกี่ยวกับลวดลาย กระบวนการ ขั้นตอนและวิธีในการทอผ้าตีนจก

4.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบลวดลายผ้าตีนจกแบบประยุกต์จากสถานประกอบการร้านค้าตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

4.4.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการปรับปรุงพัฒนาและออกแบบลวดลายเพื่อเปรียบเทียบในการทอผ้าตีนจกรูปแบบเดิมกับการใช้เทคนิคการทอแบบตอบ

4.4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายผ้าทอ เกี่ยวกับหลักการออกแบบลวดลายผ้าทอชาวไทยพวนแบบประยุกต์

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาลายผ้าตีนจกชาวไทยพวน ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

การทอผ้าชาวไทยพวน “ผ้าชิ้นตีนจก” ผ้าชิ้นตีนจกของชาวไทยพวนบ้านหาดเสี้ยว มีส่วนประกอบของผ้า

ตีนจก ผ้าขึ้นตีนจก ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ หัวขึ้น คือ ส่วนบนของผ้าขึ้น ตัวขึ้น คือ ส่วนกลางของผ้าขึ้น ตีนขึ้น คือ ส่วนล่างของผ้าขึ้น ผ้าขึ้นตีนจกของชาวบ้านหาดเสี้ยว มีด้วยกันทั้งหมด 9 ลายหลัก คือ ลายเครือน้อย ลายเครือกลาง ลายเครือใหญ่ ลายมวนสิบหก ลายสิบสองหนอยตัด ลายน้าอ่าง ลายสองท้อง ลายแปดขอและลายสี่ขอ

กลุ่มเทศบาลตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย (เรือนขวัญ หรุ่นเรืองใจ,2559) พบว่าผู้นำชุมชนและสถานประกอบการมีความต้องการพัฒนาลวดลายผ้าให้มีความโดดเด่นและหลากหลายทางด้านเจดสี เนื่องจากปัจจุบันผ้าตีนจกที่จำหน่ายมีลวดลายแบบดั้งเดิม ไม่ทันสมัย และใช้ระยะเวลาทอตีนจกต่อ 1 ผืน ค่อนข้างนาน จึงทำใหเมื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้มีต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูงและประกอบกับลวดลายที่มีความประณีตด้วยกรรมวิธีการจกทั้งผืนและเป็นลวดลายต่อเนื่องกัน เมื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จึงแปรรูปได้ในรูปแบบที่จำกัด เนื่องจากเมื่อนำผ้าตีนจกมาตัดเป็นชิ้นส่วนต่างๆ จะเป็นการลดมูลค่าและคุณค่าของผ้าตีนจก ทางกลุ่มจึงต้องการพัฒนาลวดลายผ้าแบบประยุกต์ เพื่อลดระยะเวลาในการทอ ลดต้นทุนในการทอ และสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย

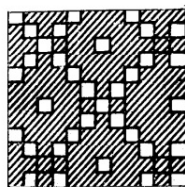
5.2 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข

จากการวิเคราะห์ลวดลายผ้าตีนจก และขั้นตอนการทอผ้าตีนจก พบว่าข้อจำกัดของผ้าตีนจกกลุ่มเทศบาลตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ดังนี้

5.2.1 ลวดลายมีความละเอียดประณีต และเทคนิคในการทอโดยการจกทั้งผืนและเป็นลวดลายต่อเนื่องกัน ใช้ระยะเวลาทอประมาณ 15 วัน เมื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จึงแปรรูปได้ในรูปแบบที่จำกัด เนื่องจากเมื่อนำผ้าตีนจกมาตัดเป็นชิ้นส่วนต่างๆ จะเป็นการลดมูลค่าและคุณค่าของผ้าตีนจก ผู้วิจัยจึงมีแนวทางแก้ไขโดยการใช้เทคนิคการทอแบบดอปปี้ (Doddy Weave) ซึ่งเป็นการทอให้เกิดลวดลายเล็กๆ โดยใช้วิธีการทอลายพื้นฐานผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ หรือเป็นการผสมผสานระหว่างการทอลายพื้นฐานสองชนิดขึ้นไป การทอแบบนี้ใช้ตะกอตั้งตั้งแต่ 3 ตะกอก ขึ้นไปจนถึง 32 ตะกอก [5] ใน

กระบวนการทอผ้า จากการพัฒนาโดยการนำเทคนิคการทอแบบดอปปี้มาทอผ้าตีนจกกลดลายประยุกต์ ระยะเวลา 15 วัน พบว่าทอผ้าตีนจกกลดลายประยุกต์ได้จำนวน 10 - 13 เมตร

การทอแบบดอปปี้

ผ้าทอแบบดอปปี้

ภาพที่ 1 การทอผ้าแบบดอปปี้

5.2.2 การพัฒนาลวดลายให้มีความทันสมัย และสอดคล้องกับการนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดในการพัฒนาลวดลายผ้าทอตีนจก โดยใช้แนวคิดของการออกแบบผลิตภัณฑ์แนวคิดของการออกแบบผลิตภัณฑ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีระชัย สุขสด [6] แนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ การสร้างสรรค์สิ่งใหม่การพัฒนาจาก ของเดิม รูปทรงของผลิตภัณฑ์ได้แนวคิดมาจากการพัฒนาแบบให้เข้ากับความต้องการของตลาดการโดยมีแนวคิด 5 ลักษณะดังนี้ 1. ลักษณะที่เป็นแบบโบราณ 2. ลักษณะแบบอมตะ 3. ลักษณะแบบร่วมสมัย 4. ลักษณะแบบทันสมัย 5. ลักษณะแบบล้ำยุค และแนวโน้มการออกแบบ โดยการใช้แนวโน้มการออกแบบปี 2017 Textile Trend Report Spring/Summer [3] และแนวโน้มการใช้สีของ Omni-Theory Infash Forward Trend Spring/Summer 2017 [7] และนำไปสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาลวดลายตามหลักการออกแบบ พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความความคิดเห็นด้านการผสมผสานแบบลายผ้าที่สัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์ ในรูปแบบแนวคิดที่ 2 มากที่สุด ค่าความเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$)

5.3 ผลการออกแบบลวดลายผ้าตีนจกชาวไทยพวนแบบประยุกต์

จากการสอบถามทางกลุ่มเทศบาลตำบลหาดเสี้ยว และสถานประกอบการร้านค้า ในเขตเทศบาลตำบลหาดเสี้ยว พบว่ามีความต้องการให้ออกแบบและพัฒนาลวดลายให้มีลักษณะแบบทันสมัย และสอดคล้องกับการนำไปแปรรูป

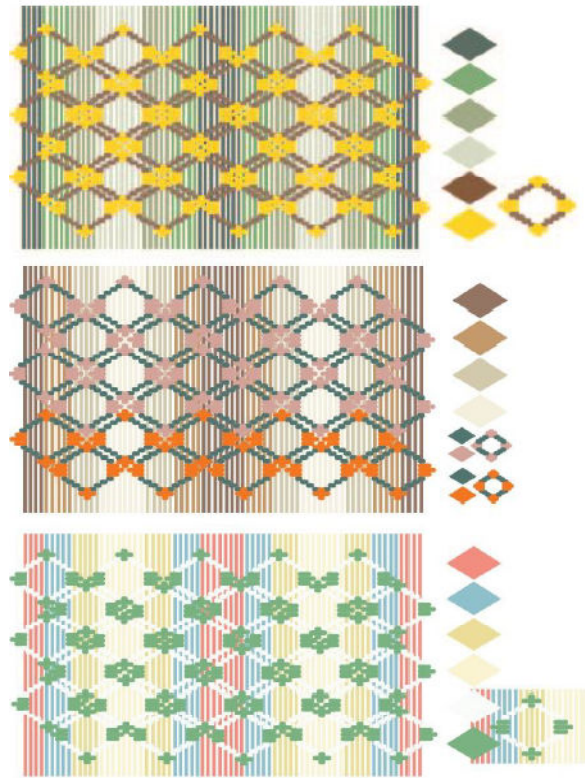
เป็นผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยจึงใช้ทางการออกแบบจากแนวโน้มในการออกแบบลวดลายจาก First Review of Spring Summer 2017 on Fashion & Textile Trend Report Spring/Summer 2017 จากงาน Premiere Vision Paris 2016 ในธีมฤดูกาล Report Spring/Summer 2017 และแนวโน้มการใช้สีของ Omni-Theory Infash Forward Trend Spring/Summer 2017 โดยมีแนวคิดให้ลวดลายมีความทันสมัยและยังคงมีกลิ่นอายของความเป็นผ้าตีนจกของชาวไทยพวน แบ่งออกเป็น 3 แนวคิดดังนี้

5.3.1 Rudimentary Refinement การปรุงแต่งด้วยความพิถีพิถันของลวดลายผ้าตีนจกชาวไทยพวนที่มีทั้งลายหลักลายรอง การปรับใช้ผ้าและรูปทรงที่ปรุงแต่งแพชั่นให้มีพลังอำนาจสวยงามมากขึ้นด้วยสีเส้นที่สดจัดจ้าน ใช้เรื่องความไม่สมบูรณ์แบบโดยการใช้ลายเส้นข้าวหลามตัดซึ่งเป็นลายพื้นฐานมาใช้ในการทำเป็นลาย แต่เว้นช่วงตรงกลางของลายไว้ ให้เห็นถึงความไม่สมบูรณ์ของลวดลาย ทำให้แตกต่างในอีกมุมหนึ่งและดึงความน่าตื่นตันทึ่งผ่านความเรียบง่ายโดยการใช้ขนาดและการเพิ่มปริมาตร ผสมผสานรูปแบบที่ยังดูดิบๆ แต่สร้างผ่านความประณีตละเอียดอ่อน ดึงสัมผัสและความละเอียดอ่อนของผ้าออกมาใช้ไม่ว่าจะเป็นวัสดุธรรมชาติหรือสังเคราะห์ โดยการผสมผสานด้านยีนให้ไล่เฉดสีเป็นโทนสีจากธรรมชาติและใช้สีเหลืองสดที่เปรียบเสมือนสังเคราะห์ใช้ในการทำเป็นลายเล็กเชื่อมต่อกันระหว่างลายใหญ่ สื่อเน้นความใหญ่ที่เล่นกับสายตาและการมองเห็น ผสมผสานความลวดระหว่างความหนาและเปราะบาง ผสมผสานความลวดระหว่างความหยาบกระด้างกับความเป็นศิลป์ [3] เน้นความเรียบง่ายแนวคิดด้านการใช้สี ใช้แนวคิด Staging Nature จาก Omni – Theory Infash Forward Trend Spring/Summer 2017

ภาพที่ 2 Staging Nature

ที่มา Infash Thailand Institute of Fashion Research, 2559

ภาพที่ 3 แบบร่างลวดลายผ้าจากแนวคิด Rudimentary Refinement

5.3.2 Gently Irreverent เหมาะกับผู้ที่มิบุคคลิกคล่องตัว ความเป็นตัวของตัวเอง มีแนวคิดและที่แตกต่างไม่ต้องเคารพกฎกติการูปแบบวิธีการเดิมแบบเดิมๆ พลิกโฉมความเป็นคลาสสิก สร้างสรรค์ความลวดระหว่างเพศ เล่นกับรูปแบบที่เป็นไปได้ทั้งชายและหญิง เพิ่มการใช้เส้นสายและการตัดกันแบบใหม่ให้เกิดสมดุล โดยใช้ลายสีเหลี่ยมข้าวหลามตัด เป็นลายหลัก ทดลองเปลี่ยนแปลงรูปทรง ใช้เส้นตกแต่งให้ดูน่าสนใจ เน้นการใช้ความไม่เท่ากันอสมดุลย์ การสลับเปลี่ยนตำแหน่งการตกแต่งระหว่างความทู่ทอ เพิ่มลูกเล่นให้สนุกสนานให้เกิดความสมบูรณ์แบบและนำไปสู่รูปแบบที่ดูมีรสนิยมที่ดี บางเบาแบบไม่สมบูรณ์แบบสดชื่นสดใหม่ในรูปแบบพลิกแพลงใหม่ๆ [3] แนวคิดด้านการใช้สี ใช้แนวคิด Free Radicals จาก Omni – Theory Infash Forward Trend Spring/Summer 2017

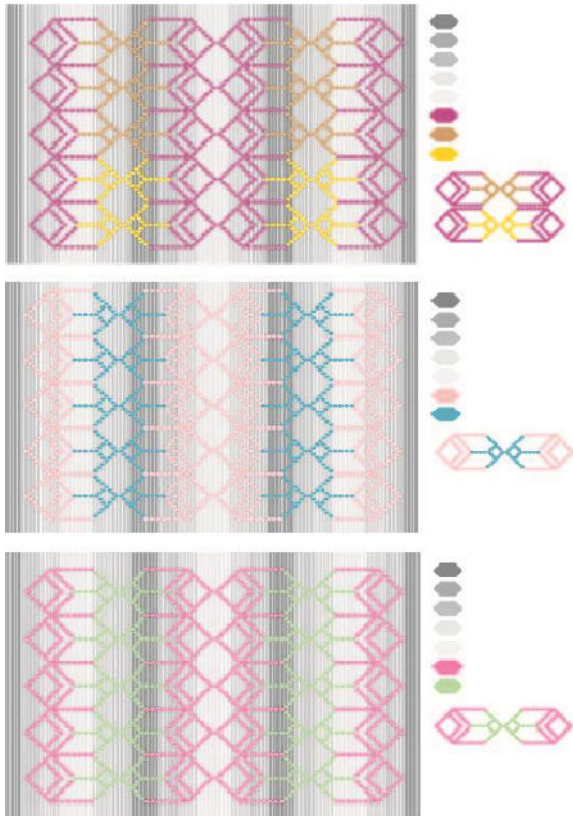
ภาพที่ 4 Free Radicals

ที่มา Infash Thailand Institute of Fashion Research, 2559

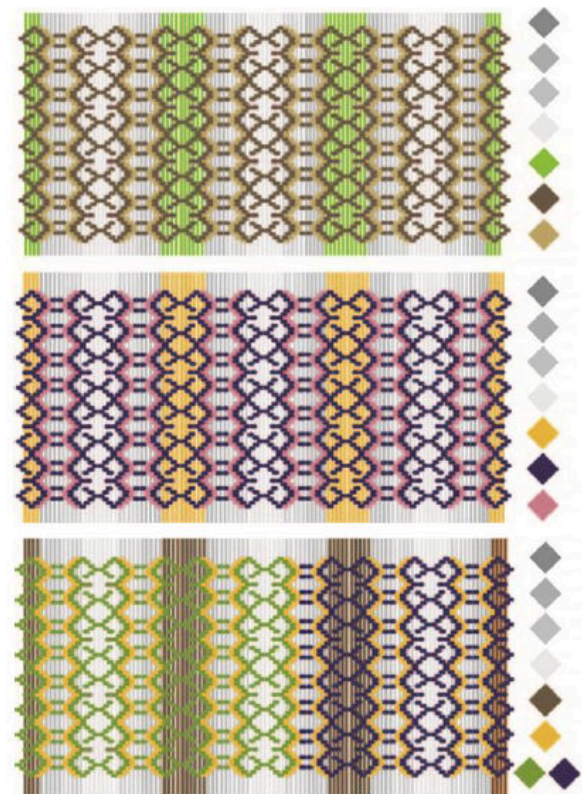
ภาพที่ 6 Magical Realism

ที่มา Infash Thailand Institute of Fashion Research, 2559

ภาพที่ 5 แบบร่างลวดลายผ้าจากแนวคิด

Gently Irreverent

ภาพที่ 7 แบบร่างลวดลายผ้าจากแนวคิด

Experimental Romanticism

5.3.3 Experimental Romanticism ทดลองความโรแมนติกในรูปแบบใหม่ และเทคนิค ใช้ความรู้สึกนำไปสู่การพัฒนาการเคลื่อนไหว เพื่อสร้างสรรค์ผลงานแฟชั่นที่มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นสปอร์ต การตกแต่งและประดับประดาเน้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสร้างสรรค์รูปแบบสำหรับการใช้งานได้ทุกวัน เน้นความสบายที่มากับเสน่ห์น่าหลงใหล [3] แนวคิดด้านการใช้สี ใช้แนวคิด Magical Realism จาก Omni – Theory Infash Forward Trend Spring/Summer 2017

6. สรุปผลและอภิปรายผล

6.1 การพัฒนาเทคนิคการทอผ้าตีนจก

เนื่องจากลวดลายมีความละเอียดประณีต และเทคนิคในการทอโดยการจกทั้งผืนและเป็นลวดลายต่อเนื่องกัน ใช้ระยะเวลาทอประมาณ 15 วัน เมื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จึงแปรรูปได้ในรูปแบบที่จำกัด เนื่องจากเมื่อนำผ้าตีนจกมาตัดเป็นชิ้นส่วนต่างๆ จะเป็นการลดมูลค่าและคุณค่าของผ้าตีนจก ผู้วิจัยได้มีแนวทางแก้ไขโดยการใช้

เทคนิคการทอแบบดอปปี้ (Doddy Weave) ซึ่งเป็นการทอให้เกิดลวดลายเล็กๆ โดยใช้วิธีการทอหลายพื้นฐานผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ หรือเป็นการผสมผสานระหว่างการทอหลายพื้นฐานสองชนิดขึ้นไป การทอแบบนี้ใช้ตะกอกตั้งแต่ 3 ตะกอ ขึ้นไปจนถึง 32 ตะกอ ผู้วิจัยจึงนำมาใช้ในการออกแบบโดยการออกแบบลายผ้าตั้งแต่ 8 – 16 ตะกอ จากเดิมการทอผ้าตีนใช้เวลาทอ 15 วัน ต่อ 1 ผืน (3 เมตร) จากการพัฒนาโดยการนำเทคนิคการทอแบบดอปปี้มาทอผ้าตีนจกลวดลายประยุกต์ ระยะเวลา 15 วัน พบว่าทอผ้าตีนจกลวดลายประยุกต์ได้จำนวน 10 - 13 เมตร ซึ่งทอได้มากกว่าเดิม 4 เท่า สอดคล้องกับกระบวนการและวิธีการทอผ้าของชาวไทยพวน ที่สามารถพัฒนาทักษะการทอเพื่อให้ได้ลวดลายที่มีความแปลกใหม่ และการนำผ้าทอไปใช้ในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ ได้โดยไม่เป็นการลดคุณค่าและมูลค่าของผ้าตีนจก

6.2 การออกแบบลวดลายผ้าตีนจกการพัฒนาลวดลายผ้าตีนจก

การพัฒนาลวดลายให้มีความทันสมัย ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดในการพัฒนาลวดลายผ้าทอตีนจก โดยใช้แนวคิดของการออกแบบผลิตภัณฑ์แนวคิดของการออกแบบผลิตภัณฑ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีระชัย สุขสด [6] แนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ คือการสร้างสรรคสิ่งใหม่การพัฒนามาจาก ของเดิม จากการสอบถามความต้องการสมาชิกกลุ่มทอผ้าเทศบาลตำบลหาดเสี้ยว เกี่ยวกับลวดลาย และสถานประกอบการร้านค้า ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าแบบประยุกต์ พบว่ามีความต้องการในทิศทางเดียวกันคือต้องการรูปแบบลวดลายผ้าตีนจกที่มีลักษณะแบบทันสมัย ผู้วิจัยจึงนำมาใช้ในการออกแบบลวดลายผ้าโดยแบ่งออกเป็น 3 แนวคิด 1.Rudimentary Refinement 2. Gently Irreverent 3. Experimental Romanticism [3] ได้ลวดลายผ้าตีนจกแบบประยุกต์ 3 ลวดลาย จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นด้านการผสมผสานแบบลายผ้าที่สัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์ ในรูปแบบแนวคิดที่ 2 มากที่สุด ค่าความเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.67) และลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่งกลิ่นอายความเป็นผ้า

ตีนจกชาวไทยพวนและมีความทันสมัย เหมาะกับผู้บริโภคในช่วงวัยรุ่นและวัยทำงาน ซึ่งจากเดิมผู้บริโภคผ้าตีนจกชาวไทยพวนจะมีช่วงอายุประมาณ 40 ปีขึ้นไป และสอดคล้องกับจิวรรณ จันพลา และคณะ. (2554 : บทคัดย่อ) โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในลักษณะของวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำ การศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำ พบว่าในการออกแบบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำนั้น อันดับแรกผู้ออกแบบต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบโดยทั่วไปที่สำคัญคือ ประโยชน์ใช้สอย (Function) ซึ่งต้องพิจารณาทั้งในส่วนของประโยชน์ใช้สอยด้านจิตใจ (Physical Function) โดยการทำให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเกิดความพึงพอใจหรือถูกใจ เช่น การมีลวดลายสีสันที่สะดุดตาน่าสนใจ มีมูลค่ามากกว่าราคาที่ตั้งไว้ และดูดีมีระดับ เป็นสัญลักษณ์แสดงภาพพจน์ของควมมีฐานะ และประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ (Practical Function) ซึ่งเป็นประโยชน์ใช้สอยโดยตรงต่อผู้ใช้ สามารถจับต้องใช้งานได้ตามที่กำหนดไว้ อีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญที่นักออกแบบจะต้องคำนึงถึงคือการคงเอกลักษณ์และการสื่อความหมายของลวดลายและสีสันต่างๆ ตามความเชื่อของชาวไทยทรงดำ เนื่องจากลายผ้าไทยทรงดำมีลายต่างๆ ไม่มาก และมีการใช้สีที่จำกัด การออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำจึงต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษโดยเฉพาะในเรื่องของการคงเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงดำและความแตกต่างของวัฒนธรรมความเชื่อของแต่ละพื้นที่ๆ ที่มีความแตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1.ควรมีการศึกษาต้นทุนในการทอผ้าตีนจกเปรียบเทียบกับก่อนและหลังการพัฒนาเทคนิคการทอ

7.2 การศึกษาครั้งต่อไป ควรเพิ่มเติมวิธีการและกระบวนการนำผ้าทอตีนจกไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตลาดผ้าตีนจกชาวไทยพวนแบบประยุกต์ สำหรับเทศบาลตำบลหาดเสี้ยว อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย” ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

9. เอกสารอ้างอิง

- [1] สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. เล่มที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โครงการสารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2559.
- [2] สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. **วิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม** : www.thaitextile.org, 2558.
- [3] Premiere Vision Paris 2016. **FIRST REVIEW OF SPRING SUMMER 2017 ON FASHION & Textile Trend Report Spring/Summer2017:** www.premierevision .com, 2559.
- [4] ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์. **แนวการศึกษาค้นคว้าวิชาการระเบียบวิธีการวิจัย.** กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์, 2547.
- [5] นवलแข ปาลิวนิช. **ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใย.** ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ : ยูเอ็ดยูเคชั่น, 2557.
- [6] ชีระชัย สุขสด. **การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2544.
- [7] inFASH. **Omni-Theory Infash Forward Trend Spring/Summer 2017.** กรุงเทพฯ : Thailand Institute of Fashion Research